

Адміністративне право

УДК 342.92

Казак Ріната Алімівна

*кандидат юридичних наук, асистентка кафедри
історії держави і права України та зарубіжних країн
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Казак Рината Алимовна

*кандидат юридических наук, ассистентка кафедры
истории государства и права Украины и зарубежных стран
Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого*

Kazak Rinata

*PhD, Assistant Professor of Legal and State History of
Ukraine and Foreign Countries
Yaroslav Mudryi National Law University*

Черний Володимир Сергійович

*студент
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Черный Владимир Сергеевич

*студент
Института прокуратуры и уголовной юстиции
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого*

Chernyi Volodymyr

*Student of the
Institute of Prosecution and Criminal Justice of the
Yaroslav Mudryi National Law University*

**ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК СПОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
ЭЛЕКТРОННОЕ УПРАВЛЕНИЕ КАК СПОСОБ ОРГАНИЗАЦИИ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ
ELECTRONIC GOVERNANCE AS A METHOD OF ORGANIZATION
OF STATE GOVERNMENT**

Анотація. У статті розглядаються сучасні підходи до розуміння електронного урядування. Досліджуються наукові доктрини щодо ідеї електронного урядування. У статті досліджено рівень розвитку системи електронного урядування в Україні, враховуючи найважливіші тенденції, пов'язані з активними процесами діджиталізації. Також важливим елементом представленого дослідження є аналіз міжнародних підходів до запровадження електронного урядування, в тому числі і позиції Організації Об'єднаних Націй. В статті розглянуто теоретично-методологічні дослідження в галузях державного управління та публічного адміністрування, враховано думки і концепції провідних вчених в даних галузях. У тому числі невід'ємним елементом дослідження є аналіз національного законодавства, в першу чергу нормативно - правових актів, що регулюють обіг інформації, а саме: Про Національну програму інформатизації, Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні. До того ж законодавства в якому сформульовано стратегію розвитку державного управління та публічного адміністрування (Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України, Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України). Особливо, детально було проаналізовано відповідні нормативно-правові акти на предмет знаходження в них планів і концепцій подальшого розвитку електронного урядування в Україні. Також

підсумовано, що у цій галузі наявне суттєве зменшення ефективності діяльності системи органів державного управління та органів місцевого самоврядування. Сьогодні виникає необхідність її якісного оновлення шляхом запровадження нових форм і методів управління та сучасного інструментарію на основі інформаційних технологій, одним з яких є впровадження системи електронного урядування.

Ключові слова: електронне урядування, електронний уряд, електронне управління державою, діджиталізація.

Аннотація. В статті розглядаються сучасні підходи до розуміння електронного управління. Розглядаються наукові доктрини щодо ідеї електронного управління. В статті досліджено рівень розвитку системи електронного управління в Україні, зважаючи на найважливіші тенденції, пов'язані з активними процесами діджиталізації. Також важливим елементом представленої роботи є аналіз міжнародних підходів до впровадження електронного управління, зокрема позиції Організації Об'єднаних Націй. В статті розглянуті теоретико-методологічні дослідження в області державного управління та публічного адміністрування, враховано думки та концепції провідних учених в цих галузях. В роботі невід'ємним елементом дослідження є аналіз національного законодавства, зокрема в першу чергу нормативно-правових актів, що регулюють обіг інформації, а саме: Про Національну програму інформатизації, Про основні принципи розвитку інформаційного суспільства в Україні. Крім того, розглянуто законодавство, в якому сформульовані стратегії розвитку державного управління та публічного адміністрування (Про затвердження Концепції розвитку електронного управління в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України, Про затвердження Стратегії

развития информационного общества в Украине: распоряжение Кабинета Министров Украины). Особенно, подробно были проанализированы соответствующие нормативно-правовые акты на предмет нахождения в них планов и концепций дальнейшего развития электронного управления в Украине. Также подведены, что в этой области существует существенное уменьшение эффективности деятельности системы органов государственного управления и органов местного самоуправления. Сегодня возникает необходимость ее качественного обновления путем внедрения новых форм и методов управления и современного инструментария на основе информационных технологий, одним из которых является внедрение системы электронного управления.

Ключевые слова: *электронное управление, электронное правительство, электронное управление государством, диджитализация.*

Summary. *The article considers modern approaches to understanding e-government. Scientific doctrines on the idea of e-government are studied. The article examines the level of development of the e-government system in Ukraine, taking into account the most important trends associated with active digitalization processes. Another important element of the present study is the analysis of international approaches to the implementation of e-government, including the position of the United Nations. The article considers theoretical and methodological research in the fields of public administration and public administration, takes into account the views and concepts of leading scientists in these fields. In particular, an integral element of the study is the analysis of national legislation, especially regulations governing the circulation of information, namely: On the National Informatization Program, On the Basic Principles of Information Society Development in Ukraine. In addition, the legislation formulates a strategy for the development of public administration and public administration (On approval of the Concept of e-government development*

in Ukraine: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, On approval of the Information Society Development Strategy in Ukraine: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine). In particular, the relevant regulations were analyzed in detail in order to find in them plans and concepts for further development of e-government in Ukraine. It is also concluded that in this area there is a significant reduction in the efficiency of the system of public administration and local government. Today there is a need to qualitatively update it by introducing new forms and methods of management and modern tools based on information technology, one of which is the introduction of e-government.

Key words: *e-government, e-government services, e-government initiatives, digitalization.*

Актуальність. Розбудова в Україні сучасного демократичного суспільства, її прагнення інтегруватись до Європейського Союзу зустрічаються з численними проблемами та перепонами, серед яких слід зазначити: результати міжнародної економічної кризи, внутрішня нестабільність, збільшення рівня інфляції та безробіття, зменшення довіри громадян до влади тощо. Це свідчить про глобальне зниження ефективності функціонування структури установ державного управління та органів місцевого самоврядування, потребу її якісного оновлення через залучення нових форм і засобів керівництва та сучасного інструментарію на базі інформаційних технологій, одним з яких є запровадження механізмів електронного урядування. До того ж схоже реформування має обов'язково враховувати практику провідних держав світу, бо проблема пошуку шляхів раціонального реформування влади є актуальною не тільки для нашої держави.

Вдосконалення сучасної української держави, особливо в умовах політичної, військової нестабільності, вимагає застосування оптимальних засобів державного управління, які б з однієї сторони задовольняли вимоги

попереджувачого розвитку громадянського суспільства, а з іншої – могли бути виконані за сучасних умов. Враховуючи це, особливої зосередженості вимагає така форма організації державного управління, як електронне урядування, активне запровадження якої було розпочато декілька років тому, та на сьогодні набуває все більшої актуальності для розбудови громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження в галузі державного управління здійснювали чимало вчених, наприклад: Олійник Т.[7], Архипова Є.[6], Авер'янов В. [12] та інші. Вивченню сутності сучасних електронних технологій та їх подальшого запровадження на державному рівні приділяли увагу Абраменко Ю., Чикаренко І.[5], Серенок А.[7], Стефанович Є.[11] та інші. Теоретичні, методологічні та практичні питання розвитку електронного урядування у своїх роботах висвітлювали Асток Х., Хянні Л., Кренєва Є., Лекіч М.[9] тощо.

Водночас, варто зазначити, що наукові позиції, зумовлені вдосконаленням та запровадженням електронного урядування, наприклад його повного масштабного використання в повсякденній роботі органів української влади, до сьогодні залишаються не належним чином систематизовані та згруповані, запровадження електронного урядування в межах нашої держави вимагає об'єктивного аналізу вчених та практиків у сфері державного управління.

Для проведення об'єктивного аналізу слід звернутися і до зарубіжних наукових досліджень (П. Камалакканан, П. Кумар), які оцінюють потенціал покращення результатів діяльності громадських організацій та надання ефективних послуг громадянам, завдяки впровадженню ініціатив e-governance [13].

Також, слід звернути увагу на звіт ООН "UN E-Government Survey 2020" (дослідження ООН стосовно електронного урядування за 2020 рік): воно оцінює розвиток цифрового уряду 193 держав-членів Організації

Об'єднаних Націй, визначаючи їх сильні сторони, проблеми та можливості, а також інформаційну політику та стратегії [14].

У звіті ООН зазначається, що незважаючи на те, що пандемія пожвавила роль електронного урядування як у традиційному наданні цифрових послуг, так і в нових інноваційних зусиллях з управління кризою, вона також висунула на перший план певні виклики, з якими стикається суспільство під час запровадження електронного урядування.

Враховуючи вищенаведене, метою нашої статті є визначення головних проблемних питань при запровадженні електронного урядування в Україні та розробка можливих засобів їх подолання.

Виклад основного матеріалу роботи. Формування сучасного громадянського суспільства є одним із основних завдань України як держави, котре декларується у багатьох законах, нормативно-правових актах, положеннях, концепціях, та планах подальшого розвитку, зумовлюється на багатьох наукових та професійних заходах. Інформаційне громадське суспільство розповсюджує свої здатності людини відносно реалізації свого потенціалу в першу чергу, через процедуру спрощенню доступу до інформації та знань.

В. Авер'янов зазначає, що механізм державного управління – це сукупність відповідних державних органів, організованих у систему для виконання цілей (завдань) державного управління відповідно до їх правового статусу, і масив правових норм, що регламентують організаційні засади та процес реалізації названими органами свого функціонального призначення. Звідси складовими зазначеного механізму є такі: 1) система органів виконавчої; 2) сукупність правових норм, що регламентують як організаційну структуру системи органів виконавчої влади, так і процеси її функціонування й розвитку [12].

Слід зазначити, що нині існує декілька теорій щодо визначення поняття «електронне урядування», як наслідок, формується певна

дискусійність його аргументуванню у Сполучених Штатах Америки, Великобританії та Канаді. Визначення «електронне урядування» спеціалісти формулюють на підставі різних підходів та принципів. Під поняттям «електронний уряд», котре походить від англійського «e-government», спочатку називали уряд «електронних громадян», котре регулює життя та безпеку комп'ютерної мережі та електронну сферу в цілому. У сучасному тлумаченні вислів «e-government» пояснюється не лише як «електронний уряд», а й «електронне управління державою», тобто використання в органах державного управління сучасних технологій, у тому числі й Інтернет-технологій [7, с. 138].

Клименко І. В. виділяє такі підходи до визначення поняття «електронний уряд»

1) як організація державного керівництва на базі електронних методів електронної обробки, передачі та розповсюдження інформації, отримання послуг публічними установами всіх сфер державної влади всім громадянам (наприклад, пенсіонерам, робітникам, бізнесменам, службовцям та ін.) електронними варіантами, надання інформації тими ж засобами населення про функціонування державних установ;

2) запровадження інформаційних сучасних технологій в державному керівництві (так звана «держава у смартфоні»). Це означає інформаційне взаємовідношення установ державної влади і громадянського суспільства з використанням сучасних інформаційних технологій [15].

Очікуваними результатами становлення сучасного інформаційного суспільства в Україні, так само, як і в інших державах, є забезпечення повного та незалежного доступу громадян до інформації та новітніх інформаційно-комунікативних технологій, що на наш погляд, дозволить кожній особі у повному обсязі задовольнити власні інформаційні потреби, покращити якість життя та в подальшій перспективі, підвищить загальний інформаційний рівень розвитку громадянського суспільства.

Інформаційне суспільство має формуватися з урахуванням інтересів та потреб громадян, що зумовлює гарантування права на інформацію, отримання великого кола можливостей для формування та збільшення власних знань та інформації, незалежного доступу, користування, поширення та можливості поділитись інформацією, у виконанні інших дій з інформацією та відомостями, котрі визначені національним та міжнародним законодавством.

Тому, сучасне електронне урядування як форма організації державного управління є одним із засобів покращення та вдосконалення інформаційного суспільства, що забезпечує підвищення раціональності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування [3], доречність котрого підтверджується правильною практикою країн-лідерів із виконання процедур електронного урядування.

Цей засіб організації державного управління надає громадянам, юридичним особам та неурядовим установам можливість звертатися до органів державної влади дистанційним способом та в режимі реального часу, а тому, полегшує процедуру комунікації зазначених суб'єктів та забезпечує вільний доступ до предметів державного управління. Полегшення комунікації можливе, наприклад, через використання глобальної та локальних інформаційних мереж, що забезпечує доступність та оперативність спілкування з органами державної влади.

Наразі вже необхідно розвивати й надалі державну міжвідомчу електронну взаємодію, котра дозволяє обмінюватися даними та приймати рішення в режимі реального часу, при цьому забезпечуючи захищеність одержувача та представника послуг, що надаються в електронному вигляді.

Як зазначає Є. Стефанович у дослідженні "E-Ukraine: Innovation platform for Reforms", незважаючи на наявні відмінності регіонів країни в інформатизації та рівні інформаційно-комунікаційної інфраструктури

органів державної влади, більшість із них прагне до поетапного переходу на електронну взаємодію, надання інформаційних ресурсів за допомогою мережі Інтернет [11].

Таким чином, розвиток електронного урядування сприяє формуванню та становленню країни сучасного типу, яка налаштована, перш за все, на забезпечення дотримання прав та свобод своїх громадян.

Основами для подальшого дієвого розвитку електронного урядування згідно до Законів України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [2], «Про Національну програму інформатизації» [1], а також «Концепції розвитку електронного урядування в Україні» [3], схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р., та «Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» [4], схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р., є:

- покращення раціональності та якості надання адміністративних послуг громадянам та бізнесу, що будуть отримуватися через інформаційно-комунікаційні засоби;
- формування структури електронної взаємодії державних органів;
- створення та запровадження керівних основ інтегрованої структури «Електронний Уряд»;
- запровадження в функціонування державних установ однотипних організаційних рішень та запуск їх в систему для раціонального функціонування;
- запровадження окремих сучасних структур планування та управлінської звітності, в межах формування однієї державної системи перевірки дієвості функціонування державних органів відносно забезпечення розвитку соціально-економічної галузі;

- покращення рівня проінформованості населення та державних службовців відносно їх здатностей, котрі їм пропонуються в межах системи електронного урядування;
- обов'язкове проведення для державних службовців та посадовців місцевого самоврядування навчання щодо ефективного запровадження електронного урядування;
- тощо.

Варто зазначити, що населення України сьогодні активніше засвоює новітні інформаційно-комунікативні технології, застосовує їх у власному, громадському та публічному житті, запроваджує у бізнес-процедури, особи створюють онлайн-платформи, що дозволяє зменшувати часові та матеріальні витрати, а в кінцевому результаті, покращити їх раціональність.

В умовах карантину, як ніколи раніше, на перший план вийшло онлайн обслуговування бізнесу та підприємців. Слід зазначити, що український Уряд зміг в надзвичайно короткі строки запуснути низку онлайн платформ, що надають різноманітні послуги. Справжнім проривом в даній сфері став запуск цифрової платформи «Дія», яка дає змогу отримувати велику кількість послуг онлайн. Разом з появою мобільного додатку та офіційного порталу «Дія» стало доступним також використання документів в електронній формі, що містяться в державних реєстрах.

Водночас, зазначимо, що деякі державні установи та організації досить повільно реагують на накопичення викликів від сучасного громадського суспільства щодо застосування у своїй діяльності нових інформаційно-комунікативних мережевих технологій, котрі дають здатність вдосконалити та пришвидшити процедуру взаємовідношення органів державної влади та місцевого самоврядування між собою, взаємовідношення з населенням та суб'єктами господарювання.

Серед проблем впровадження e-governance деякі вчені (Абраменко Ю. Ю., Чикаренко І. А.) зазначають низький рівень комп'ютерної та технічної

грамотності публічних службовців, недостатня кількість спеціальних установ, здатних інформувати населення щодо переваг та можливостей електронного урядування, а також забезпечити якісну підготовку та підвищення кваліфікації відповідних кадрів тощо [5, с. 87-88].

На нашу думку, державні службовці сучасної формації мають аналізувати державну політику та розробляти заходи для її реалізації, мати навички управління проектами, стратегічного та тактичного планування, розробки державно-управлінських рішень.

Враховуючи прагнення громадянського суспільства до демократичних суспільних трансформацій, в державних установах повинні працювати фахівці, які володіють навичками ведення діалогу з громадськістю, пошуку шляхів налагодження ефективної комунікації з громадянами та ЗМІ. Серед службовців органів державної влади та місцевого самоврядування мають бути працівники, які є здатними координувати впровадження механізмів та комплексної системи електронного урядування в органах державної влади, а також вести постійний супровід цієї системи, що потребує якісної спеціальної та професійно-галузевої підготовки кадрів для державної служби.

Значну роль в системі електронного урядування відіграє надання адміністративних та інформаційних послуг в онлайн-режимі. Спеціалісти з електронного урядування виділяють від трьох до п'яти етапів розвитку онлайн-послуг [9; 10].

Перший, найпростіший етап покращення онлайн-послуг, зумовлює висвітлення на урядових сайтах інформації щодо їх діяльності, принципів управління, структури, контактної інформації, правових засад функціонування, режиму роботи та видів послуг, які надають відповідні органи влади. Також, на ресурсах державних установ повинні бути розміщені новини та міститися посилання на інші електронні ресурси.

Більш розвиненим є другий етап становлення онлайн-послуг, котрий характеризується досконалим, одностороннім контактом або наявністю найпростіших видів двостороннього зв'язку державного органу та громадян. На таких ресурсах передбачена можливість завантаження бланків заяв або форм для подальшого друку та замовлення громадянами послуги за місцем надання у відповідній установі, забезпечення доступу до відео- та аудіо-файлів, вибору мови отримання інформації. Окремі сайти з цієї категорії дозволяють відправити електронну заявку на отримання певної послуги в офлайн режимі.

Третім етапом розвитку онлайн-послуг є так звані трансакційні послуги. На цій стадії державні сайти забезпечують двосторонню комунікацію з громадянами, даючи змогу замовляти та отримувати певну інформацію щодо державної політики, програм та правил, здійснювати онлайн ряд фінансових та нефінансових операцій (отримання сертифікатів, ліцензій, дозволів на певну діяльність, подача декларацій, сплата податків тощо). Враховуючи характер здійснюваних операцій, на цьому етапі розвитку онлайн-послуг на сайтах державних органів вже реалізовані деякі форми електронної автентифікації особи.

Варто підсумувати, що якісна реалізація адміністративних та інформаційних послуг в онлайн-режимі потребує залучення цілої низки спеціалістів, зокрема:

- 1) працівників, які спроможні спроектувати подібні сервіси, враховуючи всі їх можливі функції та особливості;
- 2) людей, здатних здійснити технічну та програмну розробку цього проекту, а також подальший супровід, включаючи надійний захист інформації в системі та забезпечення її ефективної роботи;
- 3) спеціалістів, які будуть фактично реалізувати потенціал цієї системи, тобто будуть відповідати на звернення громадян або перенаправляти їх запити до осіб, які мають на них реагувати, вчасно

оновлювати інформацію на веб-ресурсі, здійснювати підтримку зовнішніх користувачів системи, регулювати активність на форумах та виконувати будь-які інші функції, які не реалізуються в автоматичному режимі та потребують певних дій від працівників.

Таким чином, для удосконалення процедури надання державних послуг в електронному вигляді державними службовцями та посадовцями органів місцевого самоврядування слід забезпечити ще більш актуальну систему підготовки працівників у сфері електронного урядування.

Також, слід зазначити, що сфера, в якій впроваджуються механізми електронного урядування є невичерпною тільки у державному секторі, а ще й поширюється на адміністрування в усіх інших аспектах суспільних відносин та людської діяльності в них. Як висновок з цього, можна відокремити, що людина, котра працює у сфері електронного урядування, має бути професіоналом, з широким колом знань як технічної, так і практичної сторони запровадження цього виду урядування.

Попри все вище зазначене, варто відзначити суттєві позитивні зміни які відбулися в цій сфері останнім часом, зокрема впровадження цифрової платформи «Дія», яка дає змогу українцям в короткі строки, онлайн отримати значну кількість послуг, які раніше можна було отримати виключно відстоявши чергу до кабінету певного державного службовця. Але ж слід і надалі розвивати кадрову забезпеченість органів та законодавчий базис.

Висновки. Отже, останнім часом Україна зробила великі кроки для впровадження системи електронного урядування, варто відзначити, що на даному етапі держава значно випереджає в цій сфері країни ближнього зарубіжжя, але для подальшого розвитку системи електронного урядування необхідно в першу чергу удосконалити процедуру підготовки фахівців, які будуть здійснювати управління системою. Для цього з метою заощадження часових та матеріальних ресурсів, можна залучити закордонних фахівців,

які вже запроваджували аналогічні системи закордоном та вітчизняних спеціалістів зі сфери інтернет-банкінгу.

Також, варто приділити окрему увагу захисту персональних даних, що містяться на державних цифрових платформах, дане питання є одним з основних завдань які стоять перед науковцями в цій сфері. В цілому, слід зазначити, що Україна має великий потенціал для реалізації систем електронного урядування і, що важливо, впровадження цієї системи дозволить вирішити велику кількість нагальних проблем у сфері публічного адміністрування.

Література

1. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.08.2016 (ред.) №74/98-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 20.03.2020 року)
2. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення 20.03.2020 року)
3. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80> (дата звернення 20.03.2020 року)
4. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#n8> (дата звернення 20.03.2020 року)
5. Абраменко Ю. Ю., Чикаренко І. А. Зарубіжний досвід е-урядування та проблеми його імплементації в Україні // Публічне адміністрування:

- теорія та практика: електронний збірник наукових праць. Вип. 2 (2). 2009. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09auyriu.pdf> (дата звернення 20.03.2020 року)
6. Архипова Є.О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір : дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03. НТУУ «КПІ». К., 2012. 215 с.
  7. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку в Україні електронних адміністративних послуг: Аналітична записка / вик. А.О. Серенок, Т.І. Олійник // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України, 2014. 72 с. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1716/>
  8. Семчук І. В., Мазур В. Г. Електронне управління в органах місцевої влади: стан і шляхи вдосконалення // Теорія та практика державного управління. 2013. Вип. 2. С. 106-112.
  9. Довідник Е-урядування для місцевих органів влади України: практичні вказівки і кращі практики місцевого Е-врядування. Х. Асток, Л. Хянні, Є. Кренєва, М. Лекіч та ін.. К. Академія електронного управління, 2014. 66 с.
  10. Сіленко А. Електронна Україна // Політичний менеджмент. 2003. №3 URL : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=17&c=151> (дата звернення 20.03.2020 року)
  11. Стефанович Є. E-UKRAINE Innovation platform for Reforms” / Є. Стефанович // 22 квітня 2016 року. URL: <http://uba.ua/documents/presentation/22-04-2016/Stefanovych.pdf>
  12. Державне управління в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. д.юр.н., проф. В.Б. Авер'янова. К.: Видавництво. ТОВ «СОМІ». 1999. С. 35-39.
  13. Kumar Prem & Kamalakkannan Priya. (2015). An Introspection of E-Governance Trends and best practices. URL:

<https://www.researchgate.net/publication/302947860> An Introspection of E-Governance Trends and best practices

14. UN E-Government Survey 2020. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2020>
15. Клименко І. В. Економіка та держава. 2009. Основні підходи до визначення понять "електронний уряд" та "електронне урядування". URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2009/28.pdf

References

1. Pro Nacionaljnu prohramu informatyzaciji: Zakon Ukrajinu vid 01.08.2016 (red.) #74/98-VR. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (data zvernennja 20.03.2020 roku)
2. Pro Osnovni zasady rozvytku informacijnogho suspiljstva v Ukrajinu na 2007-2015 roky: Zakon Ukrajinu. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (data zvernennja 20.03.2020 roku)
3. Pro skhvalennja Konceptiji rozvytku elektronnogho urjaduvannja v Ukrajinu : rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrajinu. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80> (data zvernennja 20.03.2020 roku)
4. Pro skhvalennja Strateghiji rozvytku informacijnogho suspiljstva v Ukrajinu: rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrajinu URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#n8> (data zvernennja 20.03.2020 roku)
5. Abramenko Ju. Ju., Chykarenko I. A. Zarubizhnyj dosvid e-urjaduvannja ta problemy jogho implementaciji v Ukrajinu // Publichne administruvannja: teorija ta praktyka: elektronnyj zbirnyk naukovykh pracj. Vyp. 2 (2). 2009.

- URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09ayypiu.pdf> (data zvernennja 20.03.2020 roku)
6. Arkhypova Je.O. Informacijna bezpeka: socialjno-filosofsjkyj vymir : dys. ... kand. filosof. nauk: 09.00.03. NTUU «KPI». K., 2012. 215 s.
  7. Suchasnyj stan, problemy i perspektyvy rozvytku v Ukraini elektronnykh administratyvnykh poslugh: Analitychna zapyska / vyk. A.O. Serenok, T.I. Olijnyk // Nacionalnyj instytut strategichnykh doslidzhenj pry Prezydentovi Ukrainy, 2014. 72 s. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1716/>
  8. Semchuk I. V., Mazur V. Gh. Elektronne upravlinnja v orghanakh miscevoji vlady: stan i shljakhy vdoskonalennja // Teorija ta praktyka derzhavnogho upravlinnja. 2013. Vyp. 2. S. 106-112.
  9. Dovidnyk E-urjaduvannja dlja miscevykh orghaniv vlady Ukrainy: praktychni vkazivky i krashhi praktyky miscevogho E-vrjaduvannja. Kh. Astok, L. Khjanni, Je. Krjenjeva, M. Ljekich ta in.. K. Akademiya elektronnogho upravlinnja, 2014. 66 s.
  10. Silenko A. Elektronna Ukraina // Politychnyj menedzhment. 2003. #3 URL : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=17&c=151> (data zvernennja 20.03.2020 roku)
  11. Stefanovych Je. E-UKRAINE Innovation platform for Reforms” / Je. Stefanovych // 22 kvitnja 2016 roku. URL: <http://uba.ua/documents/presentation/22-04-2016/Stefanovych.pdf>
  12. Derzhavne upravlinnja v Ukraini: Navchalnyj posibnyk / Za zagh. red. d.jur.n., prof. V.B. Aver'janova. K.: Vydavnytvo. TOV «SOMY». 1999. S. 35-39.
  13. Kumar Prem & Kamalakkannan Priya. (2015). An Introspection of E-Governance Trends and best practices. URL: https://www.researchgate.net/publication/302947860_An_Introspection_of_E_Governance_Trends_and_best_practices

14. UN E-Government Survey 2020. URL:
<https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2020>
15. Klymenko I. V. *Ekonomika ta derzhava*. 2009. Osnovni pidkhody do vyznachennja ponjatj "elektronnyj urjad" ta "elektronne urjaduvannja". URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2009/28.pdf